

Competente vakdocenten GVO en HVO voor de openbare basisschool

Referentiedocument GVO en HVO

Utrecht, 17 mei 2010

Inhoudsopgave

Ten geleide	5
1. Pedagogisch competent	7
2. Vakinhoudelijk en didactisch competent	9
3. Interpersoonlijk competent	11
4. Organisatorisch competent	13
5. Competent in het samenwerken met collega's	15
6. Competent in het samenwerken met omgeving	17
7. Competent in reflectie en professionele ontwikkeling	19
Bijlagen	
Programma's op hoofdlijnen (ter informatie)	21
• Programma Protestants-christelijk GVO voor de openbare basisschool	23
• Programma HVO voor de openbare basisschool	25
• Programma RK GVO voor de openbare basisschool	27
• Programma Islamitisch godsdienstonderwijs (IGO) voor de openbare basisschool	29
• Programma HIVO voor de openbare basisschool	31

Ten geleide

Ieder die de bevoegdheid wil hebben om onderwijs te geven, moet over de vereiste competenties beschikken en die gedurende zijn loopbaan ook bijhouden. Die bepaling in de wet Beroepen in het Onderwijs geldt in beginsel ook voor docenten godsdienstonderwijs en levensbeschouwelijk (i.c. humanistisch) vormingsonderwijs (GVO en HVO) op openbare basisscholen. Maar toen de wet in 2004 in werking trad, werden zij voorlopig uitgezonderd. Er bestond voor hen namelijk nog geen beschrijving van vereiste competenties.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wilde de wet wel zo snel mogelijk ook voor hen van toepassing verklaren. Maar hun werkgevers – kerken, religieuze genootschappen, Stichting HVO - konden moeilijk van hun docenten vergen deze competenties te verwerven, zolang zij niet in staat waren hen dienovereenkomstig te honoreren. Deze impasse is doorbroken, toen de Tweede Kamer in 2008 een amendement op de Onderwijsbegroting 2009 aannam, waardoor middelen beschikbaar kwamen om deze docenten een behoorlijk salaris te betalen. Sinds 1 augustus 2009 is dat effectief geworden.

Meteen zijn de betrokkenen ook aan de slag gegaan om een document met beschrijving van de vereiste competenties op te stellen. Dat was een delicaat proces, omdat de vakinhoudelijke competenties betrekking hebben op religie en levensbeschouwing, en daarvoor is de staat niet verantwoordelijk. De ministeriële goedkeuring betreft dan ook het meer algemene deel, dat deels gebaseerd is op de door de SBL ontwikkelde competenties. Delicaat was het ook omdat de vijf werkgeversrichtingen met al hun inhoudelijke verscheidenheid in het belang van professionaliteit, eenduidigheid en samenwerking toch tot één gezamenlijk document wilden komen. Ik ben er verheugd over dat dit gelukt is, in goed overleg met de diverse opleidingen.

Naast de competentiebeschrijvingen in dit document is er ruimte voor het ontwikkelen van aanvullende richtingspecifieke competenties, die vooral vakinhoudelijk van aard zullen zijn. Kenmerkend voor het GVO en HVO is immers, dat de leraar lesgeeft vanuit een verbondenheid met de eigen zendende instantie. Deze verbondenheid loopt als een rode draad door alle competenties heen. Uitdrukking geven aan die verbondenheid in relatie tot zijn eigen levensbeschouwing maakt deel uit van de professionaliteit van de docent.

De vaststelling van dit document betekent dat de GVO- en HVO-leraren in de toekomst aan de competenties zoals hierin omschreven, moeten voldoen. Dat is een instrument voor de vakbekwaamheid van onze docenten en daarmee voor de kwaliteit van hun onderwijs. Ik spreek de wens uit dat mede hierdoor van het werk van onze docenten een goede roep mag uitgaan en dat hun inzet als een aanwinst voor de openbare school wordt erkend.

J.P. de Vries
Voorzitter Stichting Dienstencentrum GVO en HVO

1. Pedagogisch competent

Een leraar die pedagogisch competent is, draagt zorg voor een voor leerlingen veilige leeromgeving die uitnodigt tot persoonlijke groei.

De leraar begeleidt vanuit de eigen levensbeschouwing de leerlingen in hun levensbeschouwelijke ontwikkeling.

Handelingsdimensies

- Bevorderen van zelfvertrouwen.
- Stimuleren om te verkennen en te onderzoeken.
- Contact maken en onderhouden: tot stand brengen van relaties waarin de ander ruimte, veiligheid, verbondenheid en vertrouwen ervaart.

Bekwaamheden

- De leraar kan de uniciteit van elke leerling waarderen.
- De leraar is in staat bij te dragen aan onderwijs waarin leerlingen zoeken naar wegen die leiden tot een samenleving waarin zorg, gerechtigheid, vrede en democratisch burgerschap, inclusief de aandacht voor de schepping (w.o. het milieu) centraal staan.
- De leraar kan het pluriforme karakter van de samenleving onderkennen en waarderen en kan die waardering zichtbaar maken in de lessen.
- De leraar is in staat tot open levensbeschouwelijke communicatie.
- De leraar kan de leerlingen stimuleren om op een positieve wijze betrokken op elkaar te zijn.
- De leraar kan de onderlinge afhankelijkheid van mensen en van mens en natuur naar de leerlingen toe communiceren.
- De leraar kan een prettige sfeer creëren in de klas.
- De leraar is meer gericht op belonen dan op straffen.

Kennis

- De leraar heeft kennis van en inzicht in handelen dat zelfvertrouwen, groei en onderling respect bevordert.
- De leraar heeft kennis van en inzicht in de ontwikkelingspsychologie van leerlingen in de leeftijd van 4-12 jaar in het algemeen en de levensbeschouwelijke/religieuze en morele ontwikkeling in het bijzonder.
- De leraar heeft algemene kennis van pedagogische opvattingen die inherent zijn aan de grote wereldreligies en (enkele) seculiere levensbeschouwingen en in het bijzonder de eigen religie/levensbeschouwing.

- De leraar heeft kennis van en inzicht in de betekenis die waarden en normen in het algemeen in de samenleving en in de eigen religie of levensbeschouwing in het bijzonder hebben.
- De leraar heeft kennis van en inzicht in de betekenis van de levensbeschouwing of religie van de zedende organisatie en kan deze verbinden met de eigen biografie.

2. Vakinhoudelijk en didactisch competent

De leraar draagt er zorg voor dat, in verbondenheid met de eigen zendende organisatie, een uitdagende leeromgeving gerealiseerd wordt voor leerlingen. In deze omgeving kunnen leerlingen ervaringen opdoen met religieuze of levensbeschouwelijke oriëntatie. De leraar heeft kennis van doel en inhoud van het GVO of HVO en is zich hierbij bewust van de mogelijke bijdrage aan de vormgeving van de identiteit van de school.

Handelingsdimensies

- Leerstofkeuze.
- Didactische opbouw.
- Omgaan met verschillen.
- Evalueren.

Bekwaamheden

- De leraar kan voor het vak GVO of HVO een lessenserie ontwerpen, deze in praktijk brengen en evalueren.
- De leraar kan belangrijke inhoud en uitingsvormen van de eigen religieuze of levensbeschouwelijke traditie duiden en toegankelijk maken voor kinderen.
- De leraar is bereid en in staat rekening te houden met verschillende opvattingen over levensbeschouwing en religie.
- De leraar is in staat om vakinhoudelijke en didactische aspecten van de beschikbare methoden in het eigen vakgebied te beoordelen vanuit levensbeschouwelijke invalshoek.
- De leraar kan afwisselende werkvormen en media toepassen in de lessen.
- De leraar kan aansprekende thema's of aansprekende lesstof in wisselende werkvormen behandelen.
- De leraar kan levensvragen behandelen op een manier die de leerlingen aanspreekt.
- De leraar kan bij de leerlingen begrip en respect stimuleren voor andere levensbeschouwelijke of religieuze opvattingen.
- De leraar kan werkvormen gebruiken die aansluiten bij verschillende leerstijlen van leerlingen.
- De leraar kan verschillen en overeenkomsten tussen verschillende levensbeschouwingen en religies laten ontdekken en bespreken.
- De leraar kan bestaande methoden vakinhoudelijk en didactisch beoordelen op grond van vastgelegde uitgangspunten in de eigen zendende organisatie.
- De leraar kan aansluiten bij en inspelen op aan de schoolidentiteit gerelateerde inhoud en werkwijzen.
- De leraar kan de dialoog stimuleren en waarderen.
- De leraar kan werkvormen kiezen die passen bij de leerlingen en het doel van het lesonderdeel (bijvoorbeeld filosoferen, kringgesprek, drama).

Kennis

- De leraar heeft kennis van de eigen religieuze of levensbeschouwelijke traditie en de belangrijkste bronnen hiervan. Deze kennis wordt nader ingevuld door de eigen zeggende organisatie.
- De leraar heeft algemene kennis van de grote wereldreligies (jodendom, christendom, islam en hindoeïsme) en levensbeschouwingen (boeddhisme en humanisme) in onze samenleving.
- De leraar kent de geschiedenis van het openbaar onderwijs in Nederland.
- De leraar heeft kennis van de positie en de betekenis van het openbaar basisonderwijs in het Nederlands onderwijsbestel.
- De leraar kent belangrijke kenmerken van het openbaar onderwijs (o.a. kernwaarden en actieve pluriformiteit).
- De leraar kent afwisselende werkvormen en media en hun toepasbaarheid.
- De leraar heeft kennis van verschillende leerstijlen.
- De leraar heeft kennis van bestaande methoden voor het vak GVO of HVO.
- De leraar heeft kennis van de (levensbeschouwelijke, pedagogische en onderwijskundige) identiteit van de school waarop hij/zij werkzaam is.
- De leraar heeft kennis van het kennisgebied geestelijke stromingen en kan bijbehorende methodes beoordelen op onderliggende waarden en normen.
- De leraar heeft kennis van het onderwijskundig concept van de school waar hij/zij werkzaam is en weegt af in hoeverre daar in de eigen lessen op aan te sluiten is.
- De leraar heeft algemene kennis van de levensbeschouwelijke/religieuze ontwikkeling van de leerlingen in de leeftijdsgroep waaraan GVO/HVO wordt gegeven.

3. Interpersoonlijk competent

Een leraar die interpersoonlijk competent is, zorgt ervoor dat een uitnodigend leef- en werkklimaat gerealiseerd wordt dat gekenmerkt wordt door een goede omgang en samenwerking met de leerlingen. De leraar is zich ervan bewust dat communicatie waarde(n)geladen is.

Handelingsdimensies

- Communicatie met de leerlingen.
- Omgangsvormen.
- (Bege)leiding geven.

Bekwaamheden

- De leraar kan leerlingen stimuleren en begeleiden bij het ontdekken, ontwikkelen en laten zien van de eigen identiteit.
- De leraar is in staat te motiveren en te enthousiasmeren.
- De leraar kan op democratische wijze omgangsregels met de groep vaststellen en handhaven.
- De leraar kan ontspannen de leiding nemen.
- De leraar kan groepsdynamische processen herkennen en hanteren.
- De leraar kan een gespannen sfeer doorbreken door te relativeren op een positieve manier.
- De leraar heeft gevoel voor nabijheid en distantie.
- De leraar kan geweldloos/waarde(n)vol communiceren met de leerlingen.

Kennis

- De leraar heeft kennis en inzicht in de rol die waarden en normen in de samenleving en in de eigen religie of levensbeschouwing spelen.
- De leraar heeft algemene kennis van religies en levensbeschouwingen in onze samenleving en kan aangeven hoe een oriëntatie op andere religies/levensbeschouwingen zich verhoudt met de religieuze of levensbeschouwelijke vorming op school.
- De leraar kent de effecten op leerlingen van verschillende vormen van leidinggeven (autoritair, democratisch of laissez faire).
- De leraar kent de uitgangspunten van geweldloos/waarde(n)vol communiceren.
- De leraar heeft kennis van groepsdynamica.

4. Organisatorisch competent

De leraar zorgt voor een leef- en werkklimaat dat voor leerlingen voldoende overzichtelijk, ordelijk en (leer)taakgericht is.

Handelingsdimensies

- Doel, inhoud en organisatie van de lessen.
- Verwachtingen naar leerlingen toe.
- Groeperingsvormen.

Bekwaamheden

- De leraar kan heldere instructies en uitleg geven.
- De leraar kan het lokaal op een veilige en overzichtelijke manier inrichten.
- De leraar kan eigen verwachtingen naar de leerlingen toe helder uiteenzetten.
- De leraar kan groeperingsvormen kiezen die aansluiten bij het beoogde lesdoel.

Kennis

- De leraar heeft kennis van de structuurbehoefte(n) van zijn/haar (individuele) leerlingen.
- De leraar heeft kennis van wijzen van instructie geven.
- De leraar kent verschillende groeperingsvormen en hun toepassingen.

5. Competent in het samenwerken met collega's

De leraar levert een bijdrage aan de kwaliteit van de werkverhoudingen en aan het realiseren en het ontwikkelen van het levensbeschouwelijk, pedagogisch en onderwijskundig klimaat van de openbare basisschool.

Handelingsdimensies

- Delen van kennis, inzichten en vaardigheden vanuit het eigen vakgebied met collega's.
- Participatie in schoolbrede thema's die een relatie hebben met een religieuze/levensbeschouwelijke dimensie.
- Inbreng die gericht is op het bereiken van gezamenlijke doelen.

Bekwaamheden

- De leraar is bereid kennis en vaardigheden te delen.
- De leraar is in staat constructief samen te werken.
- De leraar is in staat conflicten vreedzaam op te lossen.
- De leraar is in staat en bereid met de groepsleerkrachten te overleggen over de positie van het GVO en/of HVO in de school (gerelateerd aan de missie en visie van de school).

Kennis

- De leraar kent de kerndoelen van het primair onderwijs die relevant zijn voor het G/HVO-onderwijs.
- De leraar kent het schoolwerkplan van de school.
- De leraar kent de levensbeschouwelijke, onderwijskundige en pedagogische identiteit van de school.
- De leraar kent technieken voor conflictoplossing.

6. Competent in het samenwerken met omgeving

De leraar levert een bijdrage aan het realiseren van een samenwerkingsrelatie met instellingen die (kunnen) bijdragen aan de verdieping van de inhoud van de lessen. De leraar levert een bijdrage aan een goede relatie met de ouders van de leerlingen. De leraar is verbonden met de eigen zendende organisatie die mogelijk eigen nadere aanvullende bepalingen heeft voor de aanstelling als leraar GVO of HVO en voor de aard van het contact met de zendende organisatie.

Handelingsdimensies

- Voorlichting aan ouders over de inhoud van de lessen.
- Opbouw netwerk gastdocenten.
- Bezoek aan religieuze/levensbeschouwelijke organisaties, kerken, moskeeën of musea.
- Bespreking 'levensbeschouwelijke ontwikkeling' van de leerlingen met ouders.

Bekwaamheden

- De leraar is in staat individuele ouders of een groep ouders/verzorgers voor te lichten over de inhoud van het vak GVO of HVO.
- De leraar is in staat de levensbeschouwelijke ontwikkeling van leerlingen te verwoorden naar ouders/verzorgers van de leerlingen.
- De leraar is in staat een goede relatie te onderhouden met personen en instellingen die een bijdrage kunnen leveren aan de lessen.
- De leraar kan constructieve contacten leggen/onderhouden met de ouders/verzorgers van de leerlingen.

Kennis

- De leraar kent personen en instellingen uit de omgeving van de school die inhoudelijke bijdragen aan de lessen kunnen leveren.
- De leraar kent de professionele infrastructuur van de school.
- De leraar weet hoe GVO en HVO kan bijdragen aan de identiteit (o.a. actieve pluriformiteit) van de openbare basisschool.
- De leraar kent de eigen zendende organisatie.

7. Competent in reflectie en professionele ontwikkeling

De leraar onderzoekt en ontwikkelt de eigen opvattingen en bekwaamheden t.a.v. zijn/haar beroep en doet gedurende zijn/haar beroepsuitoefening aan professionalisering.

Handelingsdimensies

- Reflectie op de verbinding tussen eigen persoonlijke levensbeschouwing, levenshouding en normatieve professionaliteit.
- Evaluatie lessen.
- Deelname aan intervisiebijeenkomsten.

Bekwaamheden

- De leraar is bereid en in staat te reflecteren op de eigen visie ten aanzien van religieuze en levensbeschouwelijke opvattingen.
- De leraar is bereid en in staat het eigen subjectief concept te bespreken en na te gaan hoe dit concept zich verhoudt met het beleid of de identiteit van de school.
- De leraar is bereid en in staat planmatig te werken aan de eigen professionele ontwikkeling.
- De leraar is in staat te reflecteren op de eigen religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging en zijn/haar band met de zendende organisatie en is bereid daarover met anderen te communiceren.
- De leraar is in staat te reflecteren op de eigen professionele ontwikkeling.
- De leraar kan een constructieve bijdrage leveren aan intervisiebijeenkomsten.
- De leraar kan een persoonlijke competentiebalans opmaken en kan op basis hiervan doelgericht kiezen voor jaarlijkse bijscholing.
- De leraar is in staat te beoordelen welke bijscholing voor hem/haarzelf het meest relevant is.

Kennis

- De leraar heeft kennis van reflectiemethoden.
- De leraar heeft kennis van intervisiemethoden en bijbehorende spelregels.
- De leraar heeft kennis van maatschappelijke ontwikkelingen in het algemeen en die in het onderwijs in het bijzonder.
- De leraar heeft kennis van inhoudelijke ontwikkelingen binnen het eigen religieuze of levensbeschouwelijke veld in Nederland.

Bijlagen

Programma's op hoofdlijnen (ter informatie)

opgesteld door de bestuursleden van Stichting Dienstencentrum GVO en HVO, namens hun zendende instanties

1. Programma Protestants-christelijk GVO voor de openbare basisschool
(Stichting Protestants Centrum voor GVO)
2. Programma HVO voor de openbare basisschool
(Stichting HVO Primair)
3. Programma RK GVO voor de openbare basisschool
(Stichting Rooms-katholiek Centrum voor GVO)
4. Programma Islamitisch godsdienstonderwijs (IGO) voor de openbare basisschool
(Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (SPIOR))
5. Programma HIVO voor de openbare basisschool
(Stichting Hindoeraad Nederland (HRN)/HINFOR)

Programma Protestants-christelijk GVO voor de openbare basisschool

Protestants-christelijk onderwijs

In het PC-GVO gaat het er om dat kinderen kennis op doen van de Bijbel, de christelijke godsdienst en geloofsbeleving en wat dat betekent voor het dagelijks leven. Maar ook dat ze een vergelijking kunnen maken met andere godsdiensten, waarin ze leren om met kinderen met een andere religieuze achtergrond te spreken. Zo worden ze voorbereid op het innemen van hun eigen rol in een multiculturele en multireligieuze samenleving.

De hermeneutische en missionaire competenties

De docent zal dit doen vanuit de christelijke traditie (binnenperspectief), en heeft zich hiertoe bekwaamd met de volgende hermeneutische en missionaire competenties.

Hermeneutische competenties

We verstaan daaronder het 'Vermogen om enerzijds de bronnen van de religieuze traditie en/of gemeenschap en anderzijds de mens in zijn huidige context in hun onderlinge betekenisvolle samenhang te vertolken.' Voor de docent betekent het o.a. dat:

- a. hij/zij religieuze en theologische taal en beelden herkent
- b. hij/zij een globaal inzicht heeft in de bijbel als (een) bron voor de eigen identiteit
- c. hij/zij een globaal overzicht van de christelijke traditie kan hanteren in het gesprek
- d. hij/zij in staat is Bijbelse grondwoorden in het hedendaags discours zinvol in te brengen
- e. hij/zij de juiste expressievormen kan kiezen om de religieuze en theologische taal en beelden ter sprake te brengen
- f. dat hij/zij de verhouding tussen God en mens in een gesprek kan benoemen
- g. hij/zij in staat is de christelijke traditie vruchtbaar te maken voor het verstaan van uitingen in een westerse moderne cultuur
- h. hij/zij religieuze gedachten in een gebed onder woorden kan brengen
- i. hij/zij de eigen identiteit kan relateren aan de wereldgodsdiensten

Missionaire competentie

We verstaan daaronder het 'Het vermogen om de eigen religieuze traditie met anderen te communiceren en uit te dragen en op een open en uitnodigende wijze aanwezig te zijn in de samenleving.' Het is daarvoor o.a. van belang dat de docent:

- a. kennis heeft van de eigentijdse cultuur en samenleving
- b. zich bewust is van het eigene van een protestantse identiteit
- c. in staat is het eigene van de christelijke boodschap te vertalen in een interreligieuze dialoog
- d. contacten onderhoudt met mensen van binnen en buiten de eigen kerk of gemeenschap

In het GVO zullen de docenten doorgaans gebruik maken van de twee methoden die speciaal bedoeld zijn voor het PC-GVO. Het gaat om de methodes *Het verhaal centraal* en *Bijbelwijs*. Natuurlijk kunnen docenten ook gebruik maken van het aanbod van IKOS, andere bronnen, of zelf lesmateriaal ontwikkelen.

Programma HVO voor de openbare basisschool

HVO in de openbare school kent twee streefdoelen, die in het opleidingsprogramma en in de beroepscode voor de vakdocent HVO in essentie als volgt zijn verwoord:

Vanuit humanistische uitgangspunten

1. leerlingen leren om aan hun eigen leven (en dat van anderen) zin en vorm te geven (sociale levenskunde);
2. leerlingen leren een persoonlijke levensbeschouwing te vormen, waarmee zij als betrokken burgers een bewuste bijdrage kunnen leveren aan het duurzaam (samen)leven op aarde (sociaal en ecologisch wereldburgerschap).

In de lessen wordt gewerkt volgens een voor en door HVO ontworpen methodiek: **h**erkennen, **o**nderzoeken, **k**iezen en **e**valueren, de zogenoemde HOKE-methodiek. De thema's waaraan gewerkt wordt zijn geordend in drie hoofdrubrieken (zie verderop). De thema's kennen een oplopende moeilijkheidsgraad, zodat deze in meerdere leeftijdsgroepen aan de orde kunnen worden gesteld. Welke thema's aan de orde komen, bepaalt de vakdocent op grond van wat er bij de leerlingen leeft en/of wat maatschappelijk actueel is.

De drie hoofdrubrieken zijn:

1. Sociale levenskunde (doelstelling 1)

Filosoferen met kinderen: Scherpzinnig, Diepzinnig en Fijnzinnig.

Onderwerpen: Wie ben ik? Erbij horen. Ik en de ander. Anders zijn. Gezin en familie. Vriendschap. Dieren in mijn leven. Mijn leven op internet. Zo zit dat dus met 10 plus (over seksuele vorming als relationele vorming). Zin in kunst. Een mens voorbij (over leven en dood). Mijn persoonlijke levenskunst.

2. Sociaal en ecologisch wereldburgerschap (doelstelling 2)

Onderwerpen:

- Democratie van binnenuit (democratische levenshouding);
- De wereld is van iedereen (sociaal wereldburgerschap);
- Rechtvaardig (over universele kinderrechten en plichten);
- Arm en rijk;
- Wegwijs in Levoland (over vreedzaam samenleven met andersdenkenden en andersgelovigen);
- Groen van binnenuit (ecologische levenshouding);
- De aarde is van iedereen (ecologisch wereldburgerschap);
- Wereldverhalen;
- Mijn persoonlijke wereldbeschouwing.

3. Humanistische uitgangspunten (doelstelling 1 en 2)

- a. **Oorsprong en ontwikkeling:** Evolutie en humaniteit (over de oorsprong en ontwikkeling van de mens, de mensheid en medemenselijkheid). Humanistische canon (capita selecta: Socrates, Aristoteles, de Stoa, Erasmus, Spinoza, Darwin e.a.).
- b. **Waarden en deugden:** Autonomie en authenticiteit (over vrijheid, verbondenheid en individualiteit). Eigentijds klassieke deugden (over wijsheid, moed, rechtvaardigheid en zelfbeheersing). Mijn persoonlijke levensbeschouwing.

Programma RK GVO voor de openbare basisschool

Doel van de lessen Rooms-katholiek godsdienstig vormingsonderwijs op openbare basisscholen is de godsdienstige en levensbeschouwelijke vorming van kinderen vanuit het katholieke geloof (waarbij het hier in algemene zin gaat om de leer en de traditie van de Rooms-katholieke Kerk).

Inhoudelijk worden verschillende gebieden onderscheiden die in dit onderwijs aan de orde komen:

- Verhalen. Aan bod komen verhalen uit het Oude en Nieuwe Testament van de Bijbel en daarnaast verhalen uit de katholieke traditie, met name heiligenverhalen. Bij de lessen is de persoon Jezus Christus een centraal referentiepunt.
- Feesten en rituelen. Aandacht zal besteed worden aan de grote katholieke feesten zoals Pasen en Kerstmis en de rituelen die samenhangen met deze feesten en het dagelijks leven, zoals bidden.
- Normen en waarden. Naast algemeen aanvaarde waarden zoals respect en tolerantie krijgen ook de meer katholiek getinte waarden aandacht zoals bijvoorbeeld naastenliefde, opoffering en vergeving.

Vanzelfsprekend wordt ook vanuit katholiek perspectief aandacht besteed aan andere godsdiensten en levensovertuigingen.

Programma Islamitisch godsdienstonderwijs (IGO) voor de openbare basisschool

IGO in de openbare basisschool heeft als hoofddoelstelling:

Leerlingen te helpen zich evenwichtig te ontwikkelen tot zelfstandig denkende mensen, die open staan en respect hebben voor andersdenkenden en -gelovigen, zonder de eigen identiteit te verliezen. De opgedane kennis en inzichten dienen functioneel te zijn in de pluriforme samenleving waarvan ze deel uitmaken, zodat ze opgroeien tot goede burgers.

De leerdoelen vanuit islamitische perspectief voor de verschillende leeftijdsgroepen worden steeds verdeeld over de volgende onderwerpen:

- Islamitische geloofsleer (aqieda)
- De geloofspraktijk (ibada)
- Ethiek (achlâq)

Tijdens de lessen islamitisch godsdienstonderwijs krijgen de deelnemende kinderen onderricht in de basisbeginselen van de islam, over belangrijke religieuze gebeurtenissen zoals feestdagen en wordt een verband gelegd tussen de theorie en de dagelijkse praktijk van de godsdienst.

Leerlingen groeien op in Nederland en in een pluriforme samenleving. Ook onderstaande uitgangspunten komen aan de orde in de gehanteerde methodiek:

- Kennismaking met verschillende levensbeschouwingen en religies en het bevorderen van onderling begrip en verdraagzaamheid.
- Leerlingen leren zien hoe vanuit Humanisme, Christendom en Islam bijgedragen kan worden aan een klimaat van respect, ontmoeting en gesprek.
- Bijdrage leveren aan de identiteitsontwikkeling van de leerlingen.
- Samenwerking bevorderen tussen de levensbeschouwelijke – en religieuze organisaties en de scholen en maximale betrokkenheid van ouders bevorderen.

Programma HIVO voor de openbare basisschool

Doel

Opvoeding en vorming (*sanskaar*) - dus ook het vormingsonderwijs – gegeven vanuit het hindoeïsme zijn gericht op het bijbrengen van eerbied voor en het tonen van respect aan mens en milieu en op het bevorderen van de saamhorigheid, sociale integratie en goed burgerschap; zodoende bij te dragen aan het opbouwen en handhaven van een democratische en vreedzame samenleving.

Oriëntatie

Binnen levensbeschouwingen wordt nagedacht over goed en kwaad, over ethiek en moraal en over geloof en gedrag. Bij deze overwegingen kan men het Opperwezen wel of niet betrekken. In het Hindoeïsme speelt het Opperwezen bij deze beschouwingen geen prominente rol. Het gedrag – wat iemand denkt, zegt, doet of nalaat (*karma*) – is belangrijker dan het geloof.

Hindoes zijn vrij in het geloof, maar zij kennen regels ten aanzien van het gedrag. Deze leef- en gedragsregels staan bekend als *dharma* en zijn bedoeld om een mens moreel en spiritueel te vormen (*sanskaar*).

In het vormingsonderwijs, gegeven vanuit het hindoeïsme, vormt onderricht in de gedragsregels - *dharma* - de rode draad. Het hoge ideaal – geweldloosheid (*ahinsa*) – wordt door middel van voorbeelden en verhalen aan de leerlingen duidelijk gemaakt. Ook de twee gouden regels uit het hindoeïsme komen ruimschoots aan bod. Deze regels zijn:

1. *Alles wat vijandig is voor jou (waar je zelf afkerig van bent) mag niet worden toegepast bij een ander.*
2. *Er is geen hogere deugd dan oog hebben voor het welzijn van een ander en geen groter vergrijp dan het kwellen van een ander.*

Het doel dat het vormingsonderwijs op basis van het hindoeïsme voor ogen heeft, wordt bereikt door onder meer de leerlingen kennis te laten maken met eigen en met andere culturele achtergronden om zodoende meer inzicht en begrip te krijgen voor elkaar.

Inhoud programma

Algemene oriëntatie: De schoonheid van verscheidenheid in eenheid

- Eerbied en respect, harmonie, vrijheid, liefde en tolerantie (geweldloosheid)
- Mens en milieu
- Rust, mediteren

Normen en waarden (dharma)

- Link leggen tussen bovengenoemde onderwerpen en actief burgerschap

Cultuur: thema's gekoppeld aan (hindoe) culturele vieringen/festiviteiten

- Hindoestanen in Nederland, stukje geografie + migratie
- Licht en Leven
- Idealen: *moedige beroemdheden en hun missies*

Stichting Dienstencentrum GVO en HVO
Zwarte Woud 2
Postbus 85475
3508 AL Utrecht
Tel 030 28 56 858
Fax 030 28 56 891
Email: info@gvoenhvo.nl
www.gvoenhvo.nl